

«NO ESQUIVIS CAP POBRE» (Tb 4,7)

**Missatge del sant pare Francesc
per a la VII Jornada Mundial dels Pobres**

19 de novembre de 2023

Diumenge XXXIII del Temps Ordinari

1. La Jornada Mundial dels Pobres, signe fecund de la misericòrdia del Pare, arriba per setena vegada per donar suport al camí de les nostres comunitats. És una cita que va arrelant de mica en mica en la pastoral de l'Església, per a descobrir cada vegada més el contingut central de l'Evangelí. Cada dia ens comprometem a acollir els pobres, però això no és suficient. Un riu de pobresa travessa les nostres ciutats i es fa cada vegada més gran fins desbordar-se; aquell riu sembla que ens arrossegui, tant que el crit dels nostres germans i germanes que demanen ajuda, suport i solidaritat es fa cada vegada més fort. Per això, el diumenge anterior a la festa de Jesucrist, Rei de l'Univers, ens reunim entorn la seva taula per a rebre d'ell, un cop més, el do i el compromís de viure la pobresa i de servir els pobres.

«No esquivis cap pobre» (Tb 4,7). Aquesta paraula ens ajuda a captar l'essència del nostre testimoniatge. Aturar-nos en el Llibre de Tobies, un text poc conegut de l'Antic Testament, fascinant i ric en saviesa, ens permetrà endinsar-nos millor en allò que l'autor sagrat vol transmetre. Davant nostre es desplega una escena de la vida familiar: un pare, Tobit, acomiada el seu fill Tobies, que és a punt d'emprendre un llarg viatge. L'ancià tem que no tornarà a veure el seu fill i per això li deixa el seu "testament espiritual". Tobit havia estat deportat a Nínive i havia quedat cec, fet pel qual era doblement pobre, però sempre havia tingut una certesa, expressada en el nom que porta: 'El Senyor ha estat el meu bé.' Aquest home, que sempre va confiar en el Senyor, com a bon pare, s'estima més deixar al seu fill el testimoniatge del camí que ha de seguir en la vida que no pas algun bé material. Per això li diu: «Fill meu, recorda't del Senyor tota la vida. Guarda't de pecar, no violis els seus manaments. Obra sempre amb rectitud, no segueixis mai el camí del mal» (4,5).

2. Com es pot apreciar immediatament, allò que l'ancià Tobit demana al seu fill que recordi no es limita a un simple acte de memòria o a una pregària adreçada a Déu. Es refereix a gestos concrets que consisteixen a fer bones obres i a viure amb justícia. L'exhortació es fa encara més específica: «Als qui obren rectament, fes-los almoïna amb els béns que tinguis; quan facis caritat, no siguis gasiu» (4,7).

Les paraules d'aquest savi ancià no deixen de sorprendre'ns. Efectivament, no oblidem que Tobit havia perdut la vista precisament després de fer un acte de misericòrdia. Com ell mateix explica, la seva vida des de jove va estar dedicada a fer obres de caritat: «He seguit tota la vida el camí dret, fent obres bones i donant moltes almoïnes als meus germans i compatriotes deportats com jo al territori de Nínive, capital d'Assíria. [...] Compartia el meu pa amb els famolencs i donava vestits als qui no en tenien. Si mai veia el cadàver d'un meu compatriota abandonat darrere les muralles de Nínive, jo l'enterrava» (1,3.17).

Pel seu testimoniatge de caritat, el rei l'havia privat de tots els seus béns i el va deixar completament pobre. Però el Senyor encara el necessitava; un cop va recuperar el seu lloc

com a administrador, no va témer continuar amb el seu estil de vida. Escoltem el seu relat, que també ens parla avui a nosaltres: «Per la Pentecosta, la santa festa que celebrem set setmanes després de Pasqua, em van preparar un bon dinar. Quan m'asseia a taula, parada amb plats molt variats, vaig dir al meu fill Tobies: “Noi, corre a veure si trobes entre els nostres germans deportats a Nínive cap pobre que sempre tingui viu en el cor el pensament del Senyor. Porta-me'l, que dinarem plegats. T'espero, fill meu, fins que tornis”» (2,1-2). Seria molt significatiu si, en la Jornada dels Pobres, aquesta preocupació de Tobit fos també la nostra. Convidar a compartir el dinar dominical, després d'haver compartit la Mesa eucarística. L'Eucaristia celebrada seria realment criteri de comunió. Per altra part, si entorn l'altar som conscients que tots som germanes i germanes, com en seria de visible aquesta fraternitat compartint el menjar festiu amb qui li manca el necessari!

Tobies va fer el que li havia dit el seu pare, però va tornar amb la notícia que havien assassinat un pobre i l'havien abandonat enmig de la plaça. Sense vacil·lar, l'ancià Tobit es va aixecar de la taula i va anar a enterrar aquell home. En tornar a casa, cansat, es va adormir al pati; damunt dels ulls li van caure excrements d'uns ocells i va quedar cec (cf. 2,1-10). Ironies de la sort: fas un gest de caritat i et passa una desgràcia. El fet ens porta a pensar així; però la fe ens ensenya a aprofundir més. La ceguesa de Tobit serà la seva força per a reconèixer encara millor les nombroses formes de pobresa que l'envoltaven. I el Senyor s'encarregarà al seu temps de restituir a l'ancià pare la vista i l'alegria de tornar a veure el seu fill Tobies. Quan va arribar aquell dia, Tobit «se li va tirar al coll i, tot plorant, li deia: “Et veig, fill meu, llum dels meus ulls!”» I va afegir: «Beneït sigui Déu! Beneït sigui el seu gran nom! Beneïts tots els seus sants àngels! Que ens empari el seu nom gloriós! Siguin beneïts per sempre tots els seus àngels! Ell m'havia ferit, però ara puc veure Tobies, el meu fill!» (11,13-15).

3. Podem preguntar-nos: d'on li venen a Tobit la valentia i la força interior que li permeten servir Déu enmig d'un poble pagà i d'estimar el proïsme fins al punt de posar en perill la seva vida? Som davant un exemple extraordinari: Tobit era un espòs fidel i un pare atent; va ser deportat lluny de la seva terra i sofria injustament, va ser perseguit pel rei i pels seus veïns. Malgrat tenir una ànima tan bona, va ser posat a prova. Com ens ensenya sovint la Sagrada Escriptura, Déu no evita les proves als qui fan el bé. Com és possible? No ho fa per a humiliar-nos, sinó per refermar la nostra fe en ell.

Tobit, en el moment de la prova, descobreix la seva pròpia pobresa, que el fa capaç de reconèixer els pobres. És fidel a la Llei de Déu i observa els manaments, però això no li és suficient. L'atenció efectiva envers els pobres li era possible perquè havia experimentat la pobresa en la seva mateixa carn. Per tant, les paraules que adreça al seu fill Tobies són la seva herència autèntica: «No esquivis cap pobre» (4,7). En definitiva, quan som davant un pobre no podem girar la mirada cap a una altra part, perquè això ens impedirà trobar-nos amb el rostre del Senyor Jesús. I fixem-nos bé en aquella expressió «cap pobre». Cadascun d'ells és el nostre proïsme. No importa el color de la pell, la condició social, la procedència. Si soc pobre, puc reconèixer qui és el germà que realment em necessita. Som cridats a trobar cada pobre i cada tipus de pobresa, espolsant de nosaltres la indiferència i la banalitat amb les quals escudem un benestar il·lusori.

4. Vivim un moment històric que no afavoreix l'atenció envers els més pobres. La crida al benestar apuja cada vegada més de volum, mentre les veus de qui viu en la pobresa se silencien. Es tendeix a descurar tot allò que no forma part dels models de vida destinats sobretot a les generacions més joves, que són les més fràgils enfront el canvi cultural en curs. El que és desagradable i provoca sofriment es posa entre parèntesi, mentre que les

qualitats físiques s'exalten, com si fossin la meta principal que cal aconseguir. La realitat virtual s'apodera de la vida real i els dos mons es confonen cada vegada més fàcilment. Els pobres es tornen imatges que poden commoure per alguns instants, però quan es troben en carn i os pel carrer, llavors apareix la incomoditat i la marginació. La pressa, companya quotidiana de la vida, impedeix aturar-se, socórrer i fer-se càrrec dels altres. La paràbola del bon samarità (cf. Lc 10,25-37) no és un relat del passat, interpel·la el present de cadascun de nosaltres. Delegar en altres és fàcil; oferir diners perquè altres facin caritat és un gest generós; la vocació de tot cristià és implicar-se en primera persona.

5. Donem gràcies al Senyor perquè són molts els homes i dones que viuen lliurats als pobres i als exclosos i que comparteixen amb ells; persones de totes les edats i condicions socials que practiquen l'acollença i es comprometen amb aquells que es troben en situacions de marginació i sofriment. No són superhomes, sinó "veïns de casa" que trobem cada dia i que en el silenci es fan pobres i amb els pobres. No es limiten a donar alguna cosa; escolten, dialoguen, intenten comprendre la situació i les seves causes, per a donar consells adequats i referències justes. Estan atents a les necessitats materials i també espirituals, a la promoció integral de la persona. El Regne de Déu es fa present i visible en aquest servei generós i gratuït; és realment com la llavor caiguda en la terra bona d'aquestes persones que dona fruit (cf. Lc 8,4-15). La gratitud envers tants voluntaris demana fer pregària per tal que el seu testimoni pugui ser fecund.

6. En el 60è aniversari de l'encíclica *Pacem in terris*, és urgent reprendre les paraules del sant papa Joan XXIII quan escrivia: «Observem que [l'home] té un dret a l'existència, a la integritat corporal, als mitjans necessaris per a un nivell decorós de vida, com ara, principalment, l'aliment, el vestit, l'habitatge, el descans, l'assistència mèdica i, finalment, els serveis indispensables que a cada u ha de prestar l'Estat. D'això en segueix que l'home té també el dret a la seguretat personal en cas de malaltia, invalidesa, viudetat, vellesa, atur i, per últim, qualsevol altra eventualitat que el privi, sense culpa seva, dels mitjans necessaris per al seu sosteniment» (n. 11).

Quant de treball tenim encara per davant per tal que aquestes paraules es facin realitat, també per mitjà d'un compromís polític i legislatiu seriós i eficaç. Que pugui desenvolupar-se la solidaritat i la subsidiarietat de tants ciutadans que creuen en el valor del compromís voluntari de lliurament als pobres, malgrat els límits i en ocasions les deficiències de la política a l'hora de veure i servir el bé comú. Es tracta certament d'estimular i fer pressió per tal que les institucions públiques compleixin bé el seu deure; però no serveix restar passius a l'espera de rebre-ho tot "de dalt"; els qui viuen en condicions de pobresa també han d'estar implicats i acompanyats en un procés de canvi i de responsabilitat.

7. Lamentablement, hem de constatar una vegada més noves formes de pobresa que se sumen a les que s'han descrit anteriorment. Penso de manera particular en les poblacions que viuen en zones de guerra, especialment en els infants privats d'un present serè i d'un futur digne. Ningú no podrà acostumar-se mai a aquesta situació; mantinguem viu cada intent per tal que la pau s'afermi com a do del Senyor ressuscitat i fruit del compromís per la justícia i el diàleg.

Tampoc puc oblidar les especulacions que, en diversos sectors, porten a un dramàtic augment dels costos que fan encara més indigents moltíssimes famílies. Els sous s'acaben ràpidament i obliguen a privacions que atempten contra la dignitat de les persones. Si en una família s'ha d'elegir entre el menjar per a subsistir i les medecines per a recuperar la

salut, llavors ha de fer-se escoltar la veu de qui reclama el drets dels dos béns, en nom de la dignitat de la persona humana.

¿Com podem deixar de cridar l'atenció, a més, sobre el desordre ètic que marca el món del treball? El tracte inhumà que es reserva a molts treballadors i treballadores; la retribució que no correspon al treball realitzat; el flagell de la precarietat; les excessives víctimes d'accidents, provocades sovint per una mentalitat que prefereix el benefici immediat en detriment de la seguretat. Tornen a la ment les paraules de sant Joan Pau II: «El primer fonament del valor del treball és l'home mateix. [...] L'home està destinat i cridat al treball; però, per damunt de tot, el treball està “en funció de l'home” i no l'home “en funció del treball” (carta enc. *Laborem exercens*, 6).

8. Aquesta enumeració, de sí dramàtica, descriu només parcialment les situacions de pobresa que formen part de la nostra quotidianitat. No puc passar per alt, en particular, un tipus de sofriment que cada dia és més evident i que afecta el món juvenil. Quantes vides frustrades i fins i tot suïcidis de joves, enganyats per una cultura que els porta a sentir-se “incomplets” i “fracassats”. Ajudem-los a reaccionar davant aquestes instigacions nefastes, per tal que cadascú pugui trobar el camí a seguir per a adquirir una identitat forta i generosa.

És fàcil, parlant dels pobres, caure en la retòrica. També és una temptació insidiosa la de quedar-se en les estadístiques i en els números. Els pobres són persones, tenen rostres, històries, cors i ànimes. Són germans i germanes amb les seves qualitats i defectes, com tots, i és important entrar en una relació personal amb cadascun d'ells.

El Llibre de Tobies ens ensenya com actuar de manera concreta amb els pobres i pels pobres. És una qüestió de justícia que ens compromet a tots a buscar-nos i trobar-nos recíprocament, per a afavorir l'harmonia necessària, de manera que una comunitat pugui identificar-se com a tal. Per tant, l'interès pels pobres no s'acaba en almoines precipitades; exigeix restablir les relacions interpersonals justes que han estat afectades per la pobresa. D'aquesta manera, “no esquivar cap pobre” condueix a obtenir els beneficis de la misericòrdia, de la caritat que dona sentit i valor a tota la vida cristiana.

9. La nostra atenció envers els pobres sempre està marcada pel realisme evangèlic. Allò que es comparteix ha de respondre a les necessitats concretes dels altres, no es tracta d'alliberar-se del que és superflu. També en això és necessari el discerniment, sota la guia de l'Esperit Sant, per a reconèixer les veritables exigències dels germans i no les nostres aspiracions. Allò que necessiten segur amb més urgència és la nostra humanitat, el nostre cor obert a l'amor. No ho oblidem: «Som cridats a descobrir Crist en ells, a prestar-los la nostra veu en les seves causes, però també a ser els seus amics, a escoltar-los, a interpretar-los i a recollir la misteriosa saviesa que Déu vol comunicar-nos a través d'ells» (exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 198). La fe ens ensenya que cadascun dels pobres és fill de Déu i que en ell o en ella està present Crist: «Tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, m'ho fèieu a mi» (Mt 25,40).

10. Enguany es commemora el 150è aniversari del naixement de santa Teresa de l'Infant Jesús. En una pàgina de la seva *Història d'una ànima* va escriure: «Sí, ara entenc que la caritat perfecta consisteix a suportar els defectes dels altres, a no estranyar-se de les seves debilitats, a edificar-se dels actes de virtut més petits que els vegem practicar. Però, sobretot, vaig comprendre que la caritat no ha de quedar-se tancada en el fons del cor. Ningú, va dir Jesús, no encén un llum per a posar-lo sota una mesura, sinó per a posar-lo en el portallànties perquè faci llum a tots els qui són a la casa. Jo penso que aquell llum

representa la caritat, que ha de fer llum i alegrar, no sols els qui em són més estimats, sinó tots els qui són a la casa, sense exceptuar ningú» (Ms C, 12r^o: *Obras completas*, Burgos 2006, 287-288).

En aquesta casa que és el món, tothom té dret a ser il·luminats per la caritat, ningú no pot ser-ne privat. Que la perseverança de l'amor de santa Teresina pugui inspirar els nostres cors en aquesta Jornada Mundial, que ens ajudi a “no esquivar el pobre” i a mantenir la nostra mirada sempre fixada en la faç humana i divina de nostre Senyor Jesucrist.

Francesc

Roma, Sant Joan del Laterà, 13 de juny, Memòria de sant Antoni de Pàdua, patró dels pobres